

ПРЕМІЯ ІВАНА БАГРЯНОГО – ЛІНІ КОСТЕНКО

Фундація імені Івана Багряного, одна з найавторитетніших благодійних українських інституцій поза Україною, нагородила премією видатну українську письменницю Ліну Костенко. Нагадаємо, що премією імені Івана Багряного, яку було засновано 1996 року, нагороджують за літературні твори українською мовою, наукові дослідження та визначний внесок у розбудову державної незалежності України й консолідацію суспільства.

«Ходи тільки по лінії найбільшого опору – і ти пізнаєш світ». Саме цей спосіб життя і творчості Івана Багряного, видатного письменника, громадсько-політичного діяча і непохитного борця ХХ ст. за незалежність України, притаманний нашій великій сучасниці – Ліні Костенко. Бути вільною в невольному світі складно, однак Ліна Костенко змогла. Без її непохитної громадянської позиції, пронизливо чесного і водночас філігранного художнього та публіцистичного слова не уявити сучасної України, її духовних і політичних борінь.

У творчому доробку Ліни Костенко – неймовірної глибини й драматизму лірика, іскрометні балади, поеми з філософським осмисленням буття, історіософські твори, яскраво виражені в поетичних збірках – «Над берегами вічної ріки», «Сад нетанучих скульптур», «Вибране», «Річка Геракліта», «Гіацинтове сонце», «Мадонна Перехресть», «300 поезій», у неперевершених романах у віршах – «Маруся Чурай» та «Берестечко», в гротескно-афористичному романі-попередженні «Записки українського самашедшого», в гострих концепційних синтезах «Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала» та ін. Звернене до читача в гранично напруженій та естетично довершених формі, Слово Поетеси водночас шире й природне – як молитва в гірку і радісну хвилину нашої драматичної історії.

Але шлях Поетеси до свого нинішнього статусу живої класики був тяжким і сповненим постійних випробувань. Незважаючи на жорстокі утиски комуністичної диктатури, тиск цензури, шістнадцятилітню заборону не лише друкувати, а й згадувати ім'я письменниці, вихід пророчої книжки віршів та поем Ліни Костенко «Неповторність» 1980 року – це як вихід «Кобзаря» Тараса Шевченка 1840-го. Так, пророчої, адже з попередньою назвою «Передгрозя», не дозволеною цензурою, Поетеса передбачила неминучу соціальну грозу в пригнобленому, але готовому до повстання суспільстві. Книжку з передвістям реальних змін вітали політв'язні в концтаборах тодішнього СРСР. А через десять років – на початку 1990-го – сталася справді доленосна подія в історії України – здобуття віками омріяної Державної Незалежності.

Власне, тої Незалежності, про яку так трагічно мріяв також Іван Багряний, маючи перед собою лише образ Батьківщини, понівеченої більшовизмом. Більшовизм, писав він, – «це є насильство над людиною, це є рабський труд, це є сваволя політичної кліки, це є новітнє кріпацтво, це є терор фізичний і духовний, це є злидні, це є голод, це є війна».

Що б він сказав про сьогоднішню Україну? Впізнав би в ній вільну Батьківщину, вимріяну поколіннями переслідуваних українських митців? Ось тут і є та «високовольтна лінія духу», яка поєднує двох письменників у їхньому жорсткому і невідкупному погляді на українські реалії.

Напевно, через те й сьогодні Ліна Костенко є окремішньою постаттю в українській літературі, суворим суддею нинішніх патологій української історії, письменником, що ніколи не розділяв поверхового оптимізму та спрощених ілюзій стосовно майбутнього України. Її відмова належати до епохи «неоцинізму» на початках Незалежності, позначеної поверненням у владу вчорашньої номенклатури, олігархічним переворотом, реваншем проросійських сил, обернулася сьогодні її системним захистом української ідентичності та протистоянням у Слові демонтажу державності, про який вона неодноразово попереджала, з боку пострадянських привидів.

Тому більш ніж природною є символічна асоціація високого імені Ліни Костенко з гордим і принциповим голосом Івана

Багряного, зокрема з його знаковим твором «Чому я не хочу вертатись до СРСР?». Навіть якщо впродовж багатьох років суспільство частково насильно повертають, а частково воно саме інерційно «повертається в СРСР», Ліна Костенко продовжує послідовно будувати європейську Україну. Ту Україну, за яку жертовно боровся Іван Багряний, проглядаючи крізь кривавий морок більшовизму звільнену й відроджену Батьківщину. Ту Україну, якій і сьогодні доводиться існувати всупереч обставинам: «Ми є тому, що нас не може бути».

Письменнику іншого покоління, Ліні Костенко, доводиться й сьогодні бачити, що за реальну свободу і реальне відродження України ще доведеться боротися не один рік. Безжална у своїх присудах, ще 1993 року вона пророчо написала:

«Сатана перехрестився.

І нічого.

Тоді він ще раз перехрестився.

І знову нічого.

Тоді він виголосив проповідь.

Його уважно вислухали.

Тоді він підняв хрест.

Підійшли під благословення.

При світлі вогнища в печлі

розповідав чортам, –

вони дуже сміялись».

Таку Україну ми бачимо сьогодні. Цією Україною ширяться луни від сміху того сатани. Власне, це і є відповідь, чому Ліна Костенко живе у своїй фортеці, неприступна для славослів'я влади, для піарної сусти і риторики віншувань.

І все ж, хвалити Бога, є й інша Україна: країна, де «лінію оборони тримають живі». Кожен на своїх барикадах. Саме таку Україну творить щоденно і саме до цієї України промовляє своєю творчістю Ліна – Поет свободи і любові: промовляє до серця кожного, хто вмє любити і страждати, пам'ятати і захищати, бути солідарним з іншими народами, хто є свідомим громадянином України і відповідальним жителем планети.

Твори Ліни Костенко перекладено англійською, німецькою, нідерландською, шведською, італійською, французькою, іспанською, португальською, польською, сербською, хорватською, угорською, румунською, словацькою, білоруською, естонською, вірменською, грузинською та іншими мовами світу.

Рішенням Управи Фондації ім. Івана Багряного (США) за унікальний непроминутий внесок в українську духовність та в скарбницю загальнолюдської культури премію Івана Багряного 2019 року присуджено Ліні Костенко.

В час високого Ювілею – нових Вам творчих горизонтів, пані Ліно, натхнення і переможної сили!

Фундація імені Івана Багряного (США)

ДОВІДКА

Фундація імені Івана Багряного (Bahriany Foundation) була заснована в травні 1975 року в Торонто на сьомому з'їзді Української Револьюційно-Демократичної Партії (УРДП), яку тривалий час очолював видатний прозаїк, публіцист, громадський і політичний діяч Іван Багряний (1906–1963). На першому етапі серед основних напрямків діяльності Фондації було сприяння визвольним процесам у тоді ще підрадянській Україні, залучення молоді в культурну й політичну боротьбу за незалежну Українську державу, поширення у світі знання про Голодомор та інші факти комуністичного терору в Україні. Від початку Незалежності Фондація перебувала своєю діяльністю, спрямувавши свої зусилля на підтримку культурного потенціалу держави, на інформаційне, видавниче та фінансове сприяння розвитку різноманітних культурних та освітніх інституцій та на втілення різномасштабних гуманітарних проектів в незалежній Україні.

Фундація заснувала премію імені Івана Багряного 2 жовтня 1996 року – до 90-річчя від дня народження письменника. Одним з перших лауреатів став Іван Михайлович Дзюба.